

Yttrande över betänkande En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2020:69) samt promemorian Stärkt trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga

Myndigheten för delaktighet arbetar för ett samhälle där alla kan vara delaktiga, oavsett funktionsförmåga. Myndigheten för delaktighet lämnar följande yttrande som avser bägge remisserna.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) delar problemformuleringarna i betänkandet. Utifrån situationen för många personer med funktionsnedsättning anser MFD att en utgångspunkt för sjukförsäkringen bör vara att människor är kapabla och har en vilja att komma i arbete. Förutsebarhet och rättssäkerhet är grundläggande principer för trygghetssystemet som tillsammans med flexibilitet är helt nödvändiga för tilltron och legitimiteten för systemet.

MFD tillstyrker förslagen i betänkandet om möjligheter att arbeta och studera med vilande ersättning från sjuk- och aktivitetsersättningen samt flexiblare påverkan av ideellt arbete, fritidsverksamhet eller andra åtaganden avseende rätten till dessa ersättningar.

MFD har inga synpunkter på tidsaspekten för genomförandet av två av reformerna enligt promemorian.

Myndighetens synpunkter

Variationen över tid vad gäller avslagsfrekvens och nya beslut inom sjukersättningen är enligt MFD olycklig. Instabiliteten i tillämpningen av regelverket för sjukförsäkringen leder till problem med förutsebarheten, vilket också riskerar att passivisera förmånstagarna. Försäkrade som stundtals har möjlighet att arbeta i kortare perioder, att engagera sig i civilsamhället eller att studera på deltid känner oro för att sjuk- eller aktivitetsersättningen i dessa

fall riskerar att dras in eller minskas slutgiltigt. Att det finns stora skillnader mellan kraven för sjuk- och aktivitetsersättning och möjligheten att få och behålla ett jobb på dagens arbetsmarknad riskerar att tillsammans med ovanstående osäkerhet skada förtroendet för trygghetssystemet. MFD välkomnar därför den genomlysning som har gjorts i betänkandet och ställer sig positiv till insatser som kan bidra till en mer enhetlig tillämpning av regelverket och därmed även stärka legitimiteten i systemet.

MFD är också positiv till insatser för att stärka rehabiliteringens roll i sjukförsäkringen, så att fler personer kan få sitt behov av rehabilitering utrett inför en återgång i arbete. Det är viktigt att sjukförsäkringen är utformad på ett sätt som gör att den fungerar på en verklig, modern arbetsmarknad och är uppdaterad utifrån moderna former för rehabilitering.

Sjukersättningen och aktivitetsersättningen

När det gäller betänkandets förslag kring sjukersättningen (överbäganden och förslag i kap 8) och förslag kring aktivitetsersättningen (kap 12) välkomnar MFD genomlysningen, men kan inte ta ställning till utformningen av de enskilda förslagen, då sådana ställningstaganden ligger utanför myndighetens uppdrag. MFD kan därför inte bedöma om de utpekade problemen som finns i ersättningarna bäst löses genom förändringar i socialförsäkringsbalken eller i tillämpningen av befintligt regelverk.

MFD tar inte heller ställning till förslaget i betänkandet om ett nytt arbetsmarknadspolitiskt ramprogram.

Vidare har MFD inga synpunkter på vare sig förslaget om ett förändrat arbetsförmågebegrepp eller förslaget om särskilda regler kring sjukersättning till äldre i arbetsför ålder. I konsekvens härmed har MFD inga synpunkter på tidsaspekten för genomförandet av dessa två reformer som föreslås i remitterad promemoria.

MFD delar den bild som ges i betänkandet att dagens arbetsmarknad innebär att många försäkrade har svårt att hitta ett passande arbete och en arbetsgivare som är villig att anställa. När det gäller personer som har behov av stöd på arbetsmarknaden gäller detta generellt, men har blivit särskilt tydligt i och med följderna av Covid-19-pandemin. Ingångsvärdet vad gäller möjligheter att få eller återfå arbetsförmåga måste alltid vara att människor är kapabla och har en vilja att återkomma till arbetslivet. Utredningen bedömer att ett nytt arbetsmarknadsbegrepp kommer att innebära att det blir lättare att beviljas

sjukersättning. MFD menar att det då är viktigt att alla möjligheter till rehabilitering är uttömda, att rehabilitering finns att tillgå och att ansvaret för en individs rehabilitering är tydligt.

Arbete, studier och uppdrag

MFD tillstyrker förslagen i avsnitt 16.2.1 Flexiblare möjligheter till arbete med vilande sjukersättning, avsnitt 16.3.1 Flexiblare möjligheter att arbeta med vilande aktivitetsersättning, avsnitt 16.4.1 Förutsättningar för arbetstidens förläggning vid partiell sjuk- och aktivitetsersättning, avsnitt 16.2.2 och 16.3.2 Partiellt vilande sjukersättning vid studier, avsnitt 16.2.3 Åtaganden av ideell karaktär under tid med sjukersättning samt avsnitt 16.3.3 Åtaganden av ideell karaktär under tid med aktivitetsersättning.

Vad gäller förslagen i betänkandet om arbete, studier och uppdrag (överväganden och förslag i kap 16) delar MFD utredningens bild att det är viktigt att tiden med ersättningarna inte är passiviserande för enskilda individer. Det behöver därför vara möjligt och framförallt ekonomiskt förutsebart att kunna arbeta tillfälligt, studera, ta uppdrag eller att finnas i civilsamhället under tid med sjukersättning och aktivitetsersättning.

MFD välkomnar dessa förslag som möjliggör att i högre utsträckning kunna använda så kallad restarbetsförmåga eller som underlättar för försäkrade att med steglöst vilande ersättning tacka ja till tillfälliga och mindre omfattande arbetsmöjligheter. Möjligheten att ha ersättning partiellt vilande vid deltidstudier bör också leda till att fler kan använda sig av möjligheten att studera med vilande ersättning för att skapa fler vägar in i arbetslivet och tillgodose sig andra fördelar med utbildning. MFD tillstyrker också att ideellt arbete, fritidsverksamhet eller andra åtaganden inte ska påverka rätten till ersättning givet att det inte innebär att den försäkrade uppvisar arbetsförmåga motsvarande normalt förekommande tillgängligt förvärvsarbete.

Rehabilitering

MFD instämmer i vikten av en fungerande rehabilitering och välkomnar förslagen som gynnar tidiga åtgärder som annars riskerar att hämmas av strikta tidsgränser, tolkningar eller alltför sena klarlägganden av rehabiliteringsbehov. Om ersättning kan nekas då det kvarstår möjligheter till rehabilitering, måste det också finnas konkreta rehabiliteringsåtgärder att ta del av. Enligt samma logik behöver rehabiliteringsansvaret vara tydligt och samspelet mellan olika ansvariga aktörer fungera

MFD kan dock inte bedöma om den nya förmånen och ersättningssystemets konstruktion på bästa sätt gynnar tidiga, flexibla och moderna rehabiliteringsinsatser.

MFD delar slutligen bedömningen att ordet handikapp är olämpligt och att aktuella paragrafer bör justeras i samband med författningsändringar för att få en modernare lydelse.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Malin Ekman Aldén (beslutande), avdelningschef Maria Ajne Larsson och utredare Karl-Oskar Öhman (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Malin Ekman Aldén